

Stanovisko Európskeho a hospodárskeho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (2010)“

KOM(2007) 797 v konečnom znení – 2007/0278 (COD)

(2008/C 224/24)

Rada sa 30. januára 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (2010)“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. mája 2008. Spravodajcom bol pán Krzysztof Pater, pomocnou spravodajkyňou pani Erika Koller.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 445. plenárnom zasadnutí 28. a 29. mája 2008 (schôdza z 29. mája 2008) prijal 116 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Postoj EHSV v skratke

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta návrh Komisie vyhlásiť rok 2010 za Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Táto iniciatíva významne prispieva k snahe upriamiť pozornosť verejnosti na to, že v Európe sú ešte stále oblasti, v ktorých pretrváva chudoba a marginalizácia, a získavať podporu pre účinné spôsoby riešenia týchto problémov.

1.2 EHSV víta tento mnohostranný prístup k chudobe a sociálnemu vylúčeniu, ktoré nie je možné považovať len za dôsledok pretrvávajúcich rozdielov vo výške príjmov. Podujatia v rámci Európskeho roka 2010 by sa mali zamerať nielen na relatívnu chudobu, ale mali by sa opierať aj o ukazovatele, ktoré by odrážali mieru skutočného strádania, postihnuté oblasti a hĺbku problému, a pritom stále zohľadňovali rozdiely medzi jednotlivými krajinami EÚ. Cieľom týchto podujatí by malo byť účinnejšie sprostredkovať posolstvo, že chudoba a sociálna marginalizácia sú javmi, ktoré sú netolerovateľné na takom prosperujúcom kontinente akým je Európa, a tiež získať podporu verejnosti, ktorá je pre účinné riešenie tohto problému nevyhnutná.

1.3 Európsky rok 2010 by mal mať jasne stanovené, presne vybrané zastrešujúce témy. V prvom rade je na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu prostredníctvom profesionálnej a sociálnej aktivácie potrebné mať k dispozícii viac a kvalitnejších systémov a programov sociálnej podpory. Sociálna politika je teda skutočne produktívnym činiteľom. Po druhé, aby sa zmenšila chudoba a sociálne vylúčenie, je v záujme každého občana, a preto by každý z nás mal prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa. To však nemá v žiadnom prípade zakryť fakt, že viesť boj proti chudobe a marginalizácii je v prvom rade úlohou politikov, a teda inštitúcií na celoštátnej úrovni i na nižších stupňoch riadenia, ako aj všetkých aktérov spoločnosti.

1.4 Európsky rok 2010 by mal byť príležitosťou pre zvýšenie informovanosti o potrebe modernizácie a posilnenia európskeho sociálneho modelu a o dôsledkoch, ktoré z tohto kroku vyplývajú. Aktívne začlenenie je kľúčovým prvkom zachovania a upevňovania súdržnosti a solidarity spoločnosti vzhľadom na svetovú finančnú a potravinovú krízu v časoch globalizácie a demografických zmien v Európe. To si však bude vyžadovať zmeny súčasného životného štýlu mnohých Európanov. Zvyšujú sa obavy z neistých podmienok zamestnávania. Podujatia Európskeho roka by mali byť využité na získanie väčšej podpory verejnosti pre tieto reformy.

1.5 Európsky rok 2010 by mal zároveň byť príležitosťou na verejnú diskusiu o tom, ako chrániť a zlepšovať sociálnu súdržnosť v čase čoraz väčších rozdielov vo výške príjmov medzi Európanmi. Bude potrebné nájsť inovatívne a integrované odpovede v oblasti verejnej politiky.

— EHSV v tejto súvislosti poukazuje na to, že úspešný boj proti chudobe a vylúčeniu si vyžaduje spolupôsobenie mnohých oblastí politiky. Preto sa spravodlivé rozdelenie dosiahnutého blahobytu musí stať konkrétnym politickým cieľom na úrovni EÚ.

— Ciele Európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu stanovené v predloženej návrhu rozhodnutia by mali preto lepšie odrážať význam aktívnej politiky v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu pri dosahovaní cieľov európskej stratégie pre hospodársky rast a zamestnanosť ⁽¹⁾.

Účinnosť týchto opatrení si bude vyžadovať neustále zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, ako aj aktívne zapojenie a účasť občanov na práci miestnych správ.

⁽¹⁾ Pozri napr. stanovisko EHSV z 18. 1. 2007 na tému „Hodnotenie skutočnej situácie európskej spoločnosti“, bod 2.2, spravodajca: pán OLSSON (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007) a stanovisko EHSV z 13. 7. 2005 na tému „Oznámenie Komisie: Sociálny program“, bod 6.1, spravodajkyňa: pani ENGELEN-KEFER (Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005).

1.6 EHSV sa domnieva, že operatívna stránka plánovanej iniciatívy je dobre premyslená. Mimoriadnu pozornosť si zaslúži skutočnosť, že návrh patrične zohľadňuje osobitosti jednotlivých krajín a navrhuje úzku spoluprácu so sociálnymi partnermi a inými inštitúciami občianskej spoločnosti, ako aj priamu účasť osôb ktoré postihla chudoba a sociálne vylúčenie.

1.7 EHSV víta skutočnosť, že na realizáciu cieľov Európskeho roka boli pridelené finančné prostriedky vo výške, ktorá ešte nikdy dosiaľ nebola vyčlenená na podobnú iniciatívu EÚ, avšak vzhľadom na rozsah plánovaných opatrení napriek tomu vyzýva na ich zvýšenie.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Cieľom rozhodnutia vyhlásiť rok 2010 za Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu je prispieť k dosiahnutiu cieľa, ktorý si EÚ stanovila na začiatku Lisabonskej stratégie a ktorý bol opätovne potvrdený novým európskym sociálnym programom na roky 2005 – 2010 ⁽³⁾, a to podniknúť kroky, ktoré „budú mať rozhodujúci vplyv na odstránenie chudoby“.

2.2 Opatrenia súvisiace s Európskym rokom sa budú zameriavať na štyri ciele: 1) **uznanie**, že ľudia, ktorí žijú v chudobe a čelia sociálnemu vylúčeniu, majú právo žiť dôstojne a aktívne sa zapájať do života spoločnosti; 2) **zodpovednosť**, t. j. všetci členovia spoločnosti nesú zodpovednosť za znižovanie chudoby a marginalizácie; 3) **súdržnosť**, viera, že udržanie sociálnej súdržnosti je v záujme všetkých; a 4) **záväzok**, teda zdôraznenie politickej vôle EÚ považovať boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu za prioritu.

2.3 Tieto opatrenia, ktoré majú byť prijaté na úrovni Spoločenstva i na úrovni jednotlivých krajín, budú zahŕňať aj stretnutia a konferencie, informačné a propagačné kampane, ako aj štúdie a správy. Mali by sa do nich zapojiť všetky zainteresované strany a ľudia, ktorých postihla chudoba a sociálne vylúčenie, by mali dostať príležitosť vyjadriť svoje názory a upozorniť na svoje potreby tak, aby boli skutočne aj vypočutí.

2.4 Z rozpočtu EÚ boli na projekty týkajúce sa Európskeho roka vyčlenené rozpočtové prostriedky vo výške 17 miliónov EUR. Spolu s plánovaným spolufinancovaním verejnými a súkromnými organizáciami v členských štátoch môže táto čiastka dosiahnuť 26 175 000 EUR.

3. Všeobecné pripomienky k cieľom navrhovanej iniciatívy

3.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta návrh Komisie, ktorý – pokiaľ bude zrealizovaný správne – by mohol

zvýšiť informovanosť verejnosti a pomôcť rozprúdiť verejnú diskusiu o tom, ako by sa dal rozhodne a účinne riešiť problém chudoby a sociálneho vylúčenia.

3.2 EHSV sa domnieva, že téma, ktorej je venovaný Európsky rok 2010 je dôležitá a aktuálna. Určite verejnosť nielen osloví, ale trvalejšie zameria jej pozornosť na túto problematiku. EHSV podporuje všeobecné a konkrétne ciele, osobitné témy Európskeho roka, ako aj navrhované spôsoby ich realizácie. Poznámky uvedené ďalej v texte majú za cieľ zvýšiť význam podujatia v očiach verejnosti a politickú účinnosť Európskeho roka.

3.3 Ochrana a zlepšovanie kvality života všetkých Európanov vychádzajú z ich záväzku, že v relatívne prosperujúcej Európe je potrebné účinne bojovať proti chudobe a sociálnej marginalizácii. Podujatie Európsky rok 2010 by malo posilniť toto odhodlanie Európanov všetkých sociálnych a hospodárskych vrstiev a oblastí.

3.4 Preto je dôležité, aby podujatia, ktoré sa v rámci tohto Európskeho roka uskutočnia, boli založené na poznatkoch a skúsenostiach nahromadených od roku 2000, kedy Európska rada v Nice spustila Európsku stratégiu boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Mala by byť zabezpečená vzájomná súčinnosť s podujatiami, ktoré budú organizovať aj iní aktéri, napr. Rada Európy, vzhľadom na správu pracovnej skupiny na vysokej úrovni pre sociálnu súdržnosť v 21. storočí ⁽³⁾, a Organizácia Spojených národov v rámci Medzinárodného dňa boja proti chudobe, ktorý si každoročne pripomíname 17. októbra.

3.5 EHSV pripomína, že v rámci Európskeho roka by mali byť primerane zohľadnené mnohé otázky a témy, ktorým sa výbor venoval vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽⁴⁾:

— podpora zmodernizovanej sociálnej politiky ako skutočne účinného faktora schopného profesijne aktivovať všetkých zdatných ľudí a sociálne aktivovať všetkých,

⁽³⁾ Cf. „Towards an Active, Fair and Socially Cohesive Europe“ (Vytvorenie aktívnej, spravodlivej a sociálne súdržnej Európy), správa pracovnej skupiny na vysokej úrovni pre sociálnu súdržnosť v 21. storočí, Rada Európy, Štrasburg, 26. októbra 2007, TFSC (2007) 31 E.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z 13. júla 2005 na tému „Oznámenie Komisie: Sociálny program“, spravodajkyňa: pani ENGELEN-KEFER (Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005); stanovisko EHSV z 29. septembra 2005 na tému: „Chudoba žien v Európe“, spravodajkyňa: pani KING (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006); stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, I spravodajca: pán EHNMARK (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006); stanovisko EHSV z 13. decembra 2006 na tému „Dobrovoľná činnosť, jej úloha v európskej spoločnosti a jej vplyv“, spravodajkyňa: pani KOLLER, pomocná spravodajkyňa: pani GRÄFIN zu EULENBURG (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006); stanovisko EHSV z 18. januára 2007 na tému: „Hodnotenie skutočnej situácie európskej spoločnosti“, spravodajca: pán OLSSON (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007); stanovisko EHSV z 25. októbra 2007 na tému „Úvery a sociálne vylúčenie v prosperujúcej spoločnosti“, spravodajca: pani PEGADO LÍZ (Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008); stanovisko EHSV z 13. decembra 2007 na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Podporovať solidaritu medzi generáciami“, spravodajca: pán JAHIER (Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008).

⁽²⁾ Oznámenie Komisie o sociálnom programe, KOM(2005) 33 v konečnom znení, 9. februára 2005, bod 2.2, s. 9.

- modernizácia európskeho sociálneho modelu, v širšom slova zmysle, aby mohol úspešne reagovať na nové výzvy v oblasti zamestnanosti, sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, ako aj na sociálne dôsledky globalizácie s cieľom postarať sa o zachovanie Európy ako „demokratickej, zelenej, konkurencieschopnej, solidárnej a sociálne začleňujúcej oblasti pre všetkých občanov ...“⁽⁵⁾,
- potreba zaviesť účinnejšie opatrenia zamerané na začlenenie diskriminovaných alebo inak znevýhodnených skupín do pracovného trhu, najmä pokiaľ ide o pracujúcich, ktorí žijú v chudobe a osoby, ktoré sú zamestnané za neistých podmienok⁽⁶⁾;
- potreba viesť otvorenú verejnú diskusiu a podporiť snahu zamerať túto modernizáciu na mobilizáciu v oblasti zamestnanosti a sociálneho zapojenia; EHSV zdôraznil, že „ak má byť európsky sociálny model prínosom pri tvorení európskej spoločnosti zajtrajška, musí byť dynamický, otvorený výzvam, zmenám a reformám“, a že „európsky sociálny model bude platný, len pokiaľ ho budú občania Európy oceňovať a podporovať“⁽⁷⁾,
- väčší dôraz na aktivity na miestnej úrovni, účasť sociálnych partnerov, zapojenie občianskej spoločnosti a podpora a ocenenie aktívnej pomoci občanov, najmä v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- potreba širšieho prístupu presahujúceho hranice bežnej politiky v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí, ktorý by sa zaoberal aj hospodárskou politikou, politikou v oblasti vzdelávania, regionálnou a kultúrnou politikou a politikou infraštruktúry, najmä v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- uznanie a pochopenie skutočnosti, že muži a ženy vnímajú chudobu rozdielne, čo by sa malo premietnuť do sociálnej politiky,
- potreba zaviesť na európskej úrovni účinnejšiu otvorenú metódu koordinácie v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- začlenenie boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu do medzinárodného kontextu, najmä podporou základných práv na pracovisku a dôstojných pracovných noriem na celom svete.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, bod 2.1.2.5; spravodajca: pán EHNMARK (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

⁽⁶⁾ Pozri stanovisko EHSV z 12. júla 2007 na tému „Pracovné príležitosti pre prioritné skupiny obyvateľstva (Lisabonská stratégia)“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajca: pán GREIF, (Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007).

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, body 1.8, 1.9; spravodajca: pán EHNMARK (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

EHSV v tomto stanovisku ďalej rozvíja niektoré z týchto myšlienok, pokiaľ majú osobitný význam pre podujatia v rámci Európskeho roka.

3.6 Počas tohto roku je potrebné venovať pozornosť týmto možným pozitívnym opatreniam:

- dosah boja proti nelegálnej práci,
- aktívne opatrenia pre opätovné začlenenie osôb na trh práce,
- investície do priemyselných činností a služieb vytvárajúcich pracovné miesta a zhodnotenie možného negatívneho vplyvu alebo zhoršenia situácie, hlavne pokiaľ ide o:
- budúci hospodársky rast počas a po skončení roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- energetickú a potravinovú situáciu najviac postihnutého obyvateľstva alebo obyvateľstva vystaveného chudobe alebo veľkej chudobe.

4. Účinnejšie sprostredkovať posolstvo

4.1 Rozhodnutie vyhlásiť Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu zdôrazňuje skutočnosť, že 78 miliónom ľudí v EÚ, t. j. 16 % populácie, hrozí chudoba. EHSV sa domnieva, že ak má Európsky rok účinne sprostredkovať svoje politické posolstvo, musia byť okrem bežného ukazovateľa relatívnej príjmovej chudoby spomenuté a použité aj iné ukazovatele chudoby, a to také, ktoré ukážu, že chudoba naďalej pretrváva a mnohí Európania skutočne stále žijú v nedostatku. Samozrejme aj podujatia v rámci Európskeho roka by sa potom mali odvolávať na rozsiahly súbor ukazovateľov relatívnej a absolútnej chudoby, aby tak upozornili širokú verejnosť na situácie, ktoré predstavujú a vštepili jej názor, že takéto situácie sa nesmú tolerovať.

4.2 Okrem toho EHSV poukazuje na to, že použité ukazovatele problém chudoby a sociálneho vylúčenia len opisujú. Vzhľadom na výzvy, ktorým musí čeliť sociálna súdržnosť v EÚ a na následnú modernizáciu európskeho sociálneho modelu, je dôležité, aby tieto ukazovatele vyvolali vyváženú odpoveď verejnej politiky. Táto reakcia by sa mala premietnuť aj do lepšieho prerozdelenia príjmov a správne financovaných a riadených opatrení v oblasti flexiistoty na pracovnom trhu, ako aj v oblasti aktívneho začlenenia. Takýto „dynamický model“ politiky v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí EHSV navrhoval už vo svojom stanovisku na danú tému⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, bod 2.4; spravodajca: pán Ehnmark (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

4.3 EHSV víta skutočnosť, že Komisia uznáva, že rozmanité formy chudoby a sociálneho vylúčenia si vyžadujú primerané opatrenia. V oznámení o európskom sociálnom programe na obdobie rokov 2005 – 2010, ktorý mal okrem iného za cieľ presvedčiť členské štáty, aby upevnili, zaviedli a zosúladiť opatrenia na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, Komisia správne doplnila ukazovateľ relatívnej chudoby o ukazovateľ trvalej chudoby⁽⁹⁾. Neskôr, keď navrhovala, aby aj sociálna ochrana, zdravotná starostlivosť a dlhodobá starostlivosť podliehali rozšírenej koordinácii, Komisia upozornila na to, že je potrebné venovať väčšiu pozornosť „ukazovateľom nedostatku“⁽¹⁰⁾.

4.4 Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa EHSV domnieva, že rozhodnutie o Európskom roku 2010 by malo byť založené na ukazovateľoch chudoby, ktoré lepšie odrážajú mieru strádaní, postihnuté oblasti a hĺbku problému. Tým by sa zvýšila informovanosť verejnosti a jej podpora opatreniam v oblasti pracovného trhu a sociálnej ochrany na úrovni EÚ aj na úrovni jednotlivých krajín, zameraným na ľudí a komunity ohrozené alebo postihnuté hlbokou a absolútnou chudobou⁽¹¹⁾.

5. Hlavné témy Európskeho roka, jeho ciele a druhy aktivít

5.1 Chudoba je veľmi rôznorodý fenomén a rizikové faktory jej vzniku sú v spoločnosti rozložené nerovnomerne. Najmä ak sa tieto riziká spoja, určité skupiny osôb môžu byť veľmi zraniteľné.

⁽⁹⁾ Miera trvalej chudoby indikuje počet ľudí, ktorí boli postihnutí relatívnou chudobou počas dvoch z posledných troch rokov (definícia EUROSTAT).

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie „Pracujeme spolu, pracujeme lepšie: nový rámec pre otvorenú koordináciu politiky sociálnej ochrany a začlenenia v Európskej únii“, KOM(2005) 706 v konečnom znení, 22. 12. 2005, bod 3.5, s. 9.

⁽¹¹⁾ EHSV vo svojich stanoviskách často odkazoval na špecifickejší popis chudoby, zameraný na napr. na kategórie osôb, ktoré „trpia nedostatkom“ a „sú vážne znevýhodnené“ (stanovisko EHSV z 13. decembra 2007 na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Podporovať solidaritu medzi generáciami“, bod 2.5, spravodajca: pán JAHIER, Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008), na pretrvávajúcu chudobu (stanovisko EHSV z 29. septembra 2005 na tému „Chudoba žien v Európe“, bod 1.7, spravodajkyňa: pani KING, Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006), a na chudobu „v kvalitatívnom zmysle slova“ ako „neexistenciu alebo nedostatok materiálnych zdrojov na uspokojenie základných potrieb jednotlivca“ (stanovisko EHSV z 25. októbra 2007 na tému „Úvery a sociálne vylúčenie v prosperujúcej spoločnosti“, bod 3.1.3, spravodajca: pán PEGADO LIZ, Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008). V jednom stanovisku sa dokonca uvádza, že „Výbor dôrazne odporúča Komisii, aby prehodnotila definíciu chudoby, keďže táto len zvyrazňuje očividné príčiny chudoby a dostatočne nezohľadňuje mieru chudoby žien a jej dôležitosť.“ (Stanovisko EHSV z 29. septembra 2005 na tému „Chudoba žien v Európe“, bod 2.1, spravodajkyňa: pani KING, Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006). Nevhodnosť používania ukazovateľov relatívnej chudoby sa samozrejme netýka len otázky chudoby žien, ale chudoby vo všeobecnosti.

5.2 Chudoba obvykle priamo súvisí s nezamestnanosťou, najmä dlhodobou. Ako sa uvádza v *Spoločnej správe o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení*⁽¹²⁾ na rok 2007, najlepšou ochranou proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu je práca. V tejto správe sa však tiež uvádza, že to nemôže byť jediným spôsobom ochrany. Fenomén pracujúcich, ktorí žijú v chudobe je toho jasným dôkazom.

5.3 Chudoba môže vzniknúť aj v dôsledku obmedzených zručností alebo nedostatku zručností, ktoré si vyžadujú ponúkané zamestnania, alebo v prípade, že zručnosti uchádzača nie sú vhodné na získanie kvalitného pracovného miesta s primeraným platovým ohodnotením. Skupiny, ktoré sú v tejto súvislosti najviac ohrozené sú mladí ľudia, najmä tí, ktorí odchádzajú zo škôl veľmi skoro a bez ukončeného vzdelania, a starší zamestnanci.

5.4 Ľudia môžu uviaznuť v osídľach chudoby aj vďaka zlej štruktúre systémov finančnej podpory, ktoré ich odrádzajú od aktívneho hľadania si zamestnania na riadnom trhu práce, a tým ich v konečnom dôsledku odsudzujú na chudobu aj v starobe.

5.5 Rodinná štruktúra môže byť tiež jedným z rizikových faktorov: rodiny s jedným živiteľom, najmä pokiaľ ide o rodiny s osamelým rodičom alebo rodiny s tromi a viac deťmi. Rozpad rodiny alebo strata zamestnania, ktoré môžu viesť k strate domova sú potenciálne nebezpečnými situáciami.

5.6 Obdobne patria medzi ohrozené skupiny aj osoby so zhoršeným zdravotným stavom (napríklad vo vyššom veku), s obmedzenými kognitívnymi schopnosťami, osoby s postihnutím, najmä pokiaľ majú nízke vzdelanie a osoby so závislosťou na omamných a psychotropných látkach.

5.7 Ohrozené sú aj osoby žijúce v okrajových alebo inak znevýhodnených oblastiach.

5.8 Osobitnú skupinu ohrozenú chudobou tvoria prisťahovalci a etnické menšiny, ktoré okrem toho, že ich sociálne a jazykové zručnosti nie sú vhodné a/alebo ich schopnosť prispôbiť sa novej kultúre nie je dostatočná, môžu byť aj obeť diskriminácie.

5.9 Uvedené príklady ilustrujú závažnosť tejto výzvy a komplexnosť účinných riešení verejnej politiky. Ak majú byť chudoba a sociálne vylúčenie v podstatnej miere zredukované, úsilie orgánov verejnej správy na všetkých úrovniach musia podporiť aj sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti

⁽¹²⁾ Spoločná správa o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení na rok 2007, Európska komisia (Európske spoločenstvo, 2007), s. 45.

a jednotlivci. Črtá sa tu však aj paradox: pokiaľ majú byť všetky zdatné osoby sociálne integrované najmä prostredníctvom zamestnania, aby tak prispeli k hospodárskemu rastu Európy a pomohli zastaviť pokles počtu obyvateľov, je potrebných viac a lepších systémov a programov podpory, a nie menej. Práve toto by mali byť dve hlavné témy Európskeho roka.

5.10 EHSV sa domnieva, že všeobecné a konkrétne ciele roka, ako aj vybrané témy majú pomôcť dosiahnuť novú rovnováhu medzi sociálnou požiadavkou byť ekonomicky produktívny a potrebou jednotlivca byť zabezpečený. Potreba takejto úpravy vyplýva z globalizácie, demografických zmien, technologického pokroku a vývoja na európskom trhu práce, a jej podmienkou je aj podstatná zmena životného štýlu mnohých Európanov. Okrem toho je potrebné zmodernizovať a zlepšiť pracovné trhy a sociálnu politiku a tak uľahčiť prechodné obdobie a zabezpečiť správne riadenú a financovanú trvalú záchrannú sieť pre ľudí. Niektorí využívajú príležitosti nových pracovných trhov a aktivačné programy, zatiaľ čo iní ich považujú za ohrozenie svojho sociálneho a profesionálneho postavenia. EHSV zastáva názor, že je potrebné venovať sa aj týmto skutočným obavám ⁽¹³⁾.

5.11 Pokiaľ ide o osoby, ktorým hrozí nezamestnanosť a/alebo sociálne vylúčenie, súčasné úsilie aktivovať na trhu práce všetkých ľudí schopných pracovať umožňuje spoločnosti využiť ich schopnosti a zároveň uspokojiť individuálne potreby v oblasti zlepšovania odborného vzdelávania a sociálnej situácie ⁽¹⁴⁾. Okrem vhodnej finančnej podpory sa väčšia pozornosť venuje aj lepšiemu prístupu k sociálnym službám pre všetkých, najmä k tým, ktoré umožňujú jednotlivcom zlepšiť, zaktualizovať alebo zmeniť kvalifikáciu alebo udržať si dobrý zdravotný stav. Na to, aby tieto príležitosti mohli v plnej miere využiť je však viac než kedykoľvek predtým potrebná aj ďaleko väčšia osobná aktivita, iniciatíva, intelektuálne úsilie a spolupráca s rôznymi službami pomoci. Je skutočne potrebné informovať o cieľi opatrení, čo si vyžaduje úsilie na získanie podpory verejnosti pre tieto opatrenia ⁽¹⁵⁾. Podujatia v rámci Európskeho roka by mali pomôcť práve toto dosiahnuť. Ciele Európskeho roka by mali lepšie odrážať význam aktívnej politiky na riešenie problému

⁽¹³⁾ Pozri stanovisko EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, najmä body 1.6 – 1.8, 2.3.1 – 2.3.5; spravodajca: pán Ehnmark (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006). Pozri tiež stanovisko EHSV z 18. januára 2007 na tému: „Hodnotenie skutočnej situácie európskej spoločnosti“, najmä bod 2.4; spravodajca: pán Olsson (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007).

⁽¹⁴⁾ „Sociálna situácia v Európskej únii v rokoch 2005 – 2006: Rovnováha medzi generáciami v starnúcej Európe“, Európska komisia, (Európske spoločnosti: 2007), s. 17, v zhrnutí prieskumu týkajúceho sa spokojnosti občanov EÚ s kvalitou ich života sa uvádza, že význam zamestnania pre spokojnosť s kvalitou života ďaleko presahuje otázku príjmu, ktorý zabezpečuje.

⁽¹⁵⁾ „Predstaviť problémy občanom Európy“ bolo jedným z hlavným odporúčaním výboru v stanovisku EHSV zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, bod 2.6; spravodajca: pán Ehnmark (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

chudoby a sociálneho vylúčenia pri dosahovaní cieľov stratégie hospodárskeho rastu EÚ a zamestnanosti ⁽¹⁶⁾. V rámci podujatí Európskeho roka by malo byť lepšie sprostredkované a presvedčivo preukázané, že zmodernizovaná a posilnená sociálna politika zlepšuje fungovanie pracovného trhu a prispieva k vytváraniu pracovných miest, ako aj to, že správne navrhnuté opatrenia finančnej podpory prinášajú osôb osobám, ktorým hrozí nezamestnanosť a sociálne vylúčenie, pretože zmenšujú rôzne tlaky, ktoré ich vytláčajú z riadneho trhu práce, čím prispievajú k zníženiu podielu tieňovej ekonomiky.

5.12 Návrh rozhodnutia obsahuje niekoľko tvrdení, ktoré si vyžadujú objasnenie.

5.13 EHSV poukazuje na to, že odkazovať bez bližšieho upresnenia na „deti, osamelých rodičov, starších občanov, **pristáhalcov** a etnických menšín, zdravotne postihnutých občanov, bezdomovcov, väzňov, žien a detí, ktoré sú obeťami násilnia a užívateľov návykových látok“ ⁽¹⁷⁾ ako na skupiny, ktorým najviac hrozí chudoba a sociálne vylúčenie, môže mať úplne opačný účinok než bolo zamýšľané. Vo všetkých týchto skupinách sú ľudia, ktorým hrozí chudoba, ale aj ľudia, ktorým chudoba nehrozí. Ako už bolo uvedené, obvykle sú rizikovým faktorom vzniku chudoby nedostatočné schopnosti a/alebo vysoký počet členov rodiny vzhľadom na počet zárobkovo činných členov.

6. Sociálna súdržnosť a pretrvávajúce a prehlbujúce sa rozdiely vo výške príjmov

6.1 Európsky rok 2010 môže byť tiež príležitosťou na verejnú diskusiu o súčasných a budúcich výzvach v oblasti sociálnej solidarity a sociálnej súdržnosti počas transformácie Európy na spoločnosť a hospodárstvo založené na vedomostiach a pri riešení problémov súvisiacich s demografickými zmenami ⁽¹⁸⁾. Takéto úvahy sú na mieste najmä na kontinente, ktorý jednoznačne má k dispozícii prostriedky na výrazné zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia.

⁽¹⁶⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV z 18. januára 2007 na tému: „Hodnotenie skutočnej situácie európskej spoločnosti“, najmä bod 2.2. Spravodajca: pán Olsson (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007); Stanovisko EHSV z 13. júla 2005 na tému „Oznámenie Komisie: Sociálny program“, bod 6.1. Spravodajkyňa: pani Engelen-Kefer (Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005).

⁽¹⁷⁾ Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (2010), [(KOM) 797 v konečnom znení, 2007/0278 (COD)], 12. decembra 2007, preambula, odôvodnenie 11, s. 9.

⁽¹⁸⁾ EHSV už vyjadril svoje obavy zo sociálneho vplyvu vedeckej revolúcie a navrhol, aby sa táto otázka riešila prostredníctvom sociálneho dialógu, vo svojom stanovisku zo 6. júla 2006 na tému: „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, bod 2.4.5; spravodajca: pán Ehnmark (Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

6.2 Situácia je však taká, že mnoho mladých ľudí odchádza zo školy s nedostatočnými poznatkami a zručnosťami na to, aby sa úspešne profesionálne uplatnili v novom hospodárstve. Odstránenie ich sociálnej marginalizácie, ale aj uspokojenie dopytu hospodárstva po kvalifikovaných pracovníkoch si vyžaduje účinné opatrenia. Okrem toho celá Európa pociťuje rozdelenie pracovného trhu na segment pracovných miest s vysokými nárokmi na kvalifikáciu a dobrým platovým ohodnotením, a na segment miest s nízkymi požiadavkami a podstatne nižším platovým ohodnotením, čo vedie k rozdielom vo výške príjmov. Je potrebné ďalej rozvíjať snahu o udržanie sociálnej spravodlivosti a sociálnej súdržnosti a súčasne zachovať konkurencieschopnosť EÚ v globalizovanom hospodárstve, a dosiahnuť, aby ju Európania akceptovali.

6.3 Opatrenia zhora nadol, ktoré zavádzajú vlády, nemôžu zabezpečiť sociálnu súdržnosť, pokiaľ ich nebude dopĺňať iniciatíva samotných občanov. EHSV sa domnieva, že podobne ako v prípade, keď Európska rada v Nice v roku 2000 uznala, že zapojenie občianskej spoločnosti je kľúčovým prvkom účinnej mobilizácie úsilia v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, je potrebné uznať aj význam osobného zapojenia každého občana do budovania inkluzívnej spoločnosti a podporovať toto zapojenie v rámci podujatí Európskeho roka. V tejto súvislosti by tiež bolo dôležité sprostredkovať posolstvo, že zapojenie občanov je v záujme každého člena spoločnosti, bez ohľadu na jeho hospodárske a sociálne postavenie.

6.4 EHSV pripomína aj svoje stanovisko týkajúce sa dobrovoľnej činnosti, v ktorom okrem iného uviedol, že „vlády členských štátov by mali byť podnecované k tomu, aby vypracovali vnútroštátnu politiku dobrovoľnej činnosti a stratégiu na priame podporovanie a uznávanie dobrovoľnej činnosti. Táto vnútroštátna politika dobrovoľnej činnosti by mala zahŕňať aj úlohu infraštruktúry pre dobrovoľnú činnosť“⁽¹⁹⁾. Ďalej sa v ňom uvádza, že osobám, ktoré chcú venovať svoj čas a schopnosti v prospech spoločnosti, v ktorej žijú by minimálne nemali byť kladené právne alebo administratívne prekážky⁽²⁰⁾. Hoci sa EHSV ešte stále domnieva, že dobrovoľnícka činnosť si zasluhuje vlastný Európsky rok, podstatné aspekty občianskeho zapojenia by mali byť zdôraznené aj v podujatiach Európskeho roka 2010.

6.5 EHSV trvá na tom, že podujatia Európskeho roka by nemali vyvolávať dojem, že v rámci politiky flexiistoty a aktívneho začlenenia, ktoré sú teraz propagované, sa požia-

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV z 13. decembra 2006 na tému „Dobrovoľná činnosť, jej úloha v európskej spoločnosti a jej vplyv“, 1.2: spravodajkyňa: pani Koller, pomocná spravodajkyňa: pani Gräfin zu Eulenburg (Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV z 13.12.2007 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Podporovať solidaritu medzi generáciami“ vyzdvihuje prínos občianskeho zapojenia, a to aj v prípade starších ľudí, a vyzýva, aby bola v oblasti výskumu väčšia pozornosť venovaná otázkam aktívneho starnutia, bod 4.5, spravodajca: pán JAHIER (Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008).

davky na úsilie vymaniť sa z nezamestnanosti a chudoby (a tým prispieť k spoločenskej súdržnosti) obmedzujú len na zamestnávateľov, vlády a na osoby, ktoré využívajú programy týkajúce sa pracovného trhu a programy sociálnej ochrany. Namiesto toho by občania mali do svojich domovov prinášať posolstvo, že táto zodpovednosť je vecou nás všetkých.

6.6 Za povšimnutie stojí aj to, že udržať sociálnu súdržnosť vzhľadom na pretrvávajúce a prehlbujúce sa rozdiely vo výške príjmov je možné aj prostredníctvom vytvárania kvalitných verejných priestorov (mestské priestranstvá, školy, univerzity, knižnice, parky, rekreačné centrá), kde by sa ľudia s najrozličnejšími životnými osudmi a z rôznych sociálnych a ekonomických vrstiev mohli stretávať a tráviť spolu čas.

6.7 Väčšina týchto nových výziev a problémov, ktorým čelí sociálna súdržnosť a verejná politika by sa dala riešiť v rámci všeobecných cieľov navrhovaného rozhodnutia. Mali by však byť presnejšie vyjadrené, aby podnietili užitočnú verejnú diskusiu v priebehu Európskeho roka. Možné druhy činností na podporu sociálnej súdržnosti, ktoré sú tu navrhované by mohli dopĺňať diskusiu roka 2010 o myšlienkach týkajúcich sa aktívneho sociálneho začlenenia a účinných opatrení na trhu práce.

7. Sociálna politika v najširšom zmysle slova

7.1 EHSV zastáva názor, že navrhovaný koncept Európskeho roka, najmä rozsah činností, umožní tiež zvýrazniť skutočnosť, že dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie, ktoré výrazne prispievajú k odstráneniu chudoby a sociálneho vylúčenia, do roku 2010, si bude vyžadovať rôznorodé opatrenia⁽²¹⁾, a zvýšiť informovanosť o tejto skutočnosti.

7.2 Opatrenia v oblasti vzdelávania, ktoré sa zrealizujú počas Európskeho roka by mali zahŕňať aj osvetu verejnosti v jednotlivých členských krajinách pokiaľ ide o faktory, ktoré určujú výšku budúceho dôchodku, a podnecovať ľudí, aby podnikli kroky, ktoré im v dôchodkovom veku zabezpečia dôstojný život.

7.3 EHSV sa domnieva, že v rámci Európskeho roka by bolo potrebné venovať pozornosť aj otázke, ako by Európska centrálna banka mohla využiť právomoci, ktoré vyplývajú zo zmluvy a zapojiť sa do úsilia v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

⁽²¹⁾ Hoci Lisabonská stratégia oficiálne skončí v roku 2010, je stálym referenčným bodom pokiaľ ide o dokumenty týkajúce sa programov a konkrétnych opatrení na úrovni EÚ i jednotlivých štátov. Hoci doteraz nebolo prijaté žiadne rozhodnutie, dá sa očakávať, že Lisabonská stratégia bude v nejakej forme pokračovať aj po roku 2010, najmä vzhľadom na to, že sa do roku 2010 nepodarí v plnom rozsahu splniť ciele stratégie v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí.

7.4 EHSV sa domnieva, že je potrebné ukázať, že sociálne vylúčenie je možné zredukovať prostredníctvom opatrení presahujúcich tradičnú oblasť trhu práce a sociálneho zabezpečenia, ako napríklad politikou územného plánovania, ktorá by zabránila vzniku get s chudobným obyvateľstvom, politikou v oblasti dopravy, ktorá by preklenula geografické bariéry sociálnej mobility, a hospodárskou politikou, ktorá by umožnila rozvoj okrajových oblastí, ako aj zabezpečením existenčnej základne a politikou prerozdeľovania, aby sa ďalej neprehlbavala priepasť medzi chudobnými a bohatými, trend, ktorý možno pozorovať už viacero rokov.

7.5 V tejto súvislosti EHSV upozorňuje na rozdiely medzi jednotlivými štátmi, ktoré sa od rozšírenia EÚ ešte prehĺbili. Ako sa uvádza v jednej zo štúdií, aj „najchudobnejší“ spomedzi „bohatých“ členských štátov trpí menším nedostatkom než „najprosperujúcejší“ spomedzi „chudobných“ štátov⁽²²⁾. To len zdôrazňuje, že je dôležité podniknúť účinné kroky smerom k sociálno-ekonomickej súdržnosti a znižovaniu súčasných hospodárskych rozdielov medzi krajinami EÚ, aby sa zmenšili oblasti, v ktorých ľudia trpia núdzou a a sociálnym vylúčením. To by zase umožnilo ďalší rozvoj otvorenej metódy koordinácie sociálnej politiky v EÚ⁽²³⁾. Tento bod si zasluhuje osobitnú pozornosť a mal by byť zohľadnený v podujatiach Európskeho roka.

8. Pripomienky k realizácii plánovaných činností

8.1 EHSV sa domnieva, že realizačná stránka je dobre premyslená, keďže vhodným spôsobom zohľadňuje aj priority a citlivé témy v jednotlivých krajinách (ako napríklad pálčivú tému trhu práce a sociálnej integrácie prisťahovalcov a etnických menšín). Dôležitá je aj skutočnosť, že stanovuje úzku spoluprácu so sociálnymi partnermi a inštitúciami občianskej spoločnosti.

8.2 Dôraz, ktorý sa kladie na zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti do úsilia o dosiahnutie cieľov Európskeho roka, je znakom toho, že sú neodmysliteľnou súčasťou snáh o splnenie sociálneho programu Lisabonskej stratégie, ktorý bola prijatý v roku 2000 Európskou radou v Nice v rámci Európskej stratégie boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Dnes, viac než kedykoľvek predtým, musia úsilie vlád dopĺňať, upravovať a upevňovať iniciatívy vychádzajúce od občanov. Rovnako dôležité je aj to, aby pri formovaní a realizácii sociálnej politiky našiel primeranú odozvu aj hlas tých, ktorých má táto politika podporovať. Preto je len vhodné, že tieto organizácie boli vyzvané, aby aktívne spolupracovali na zavádzaní cieľov Európskeho roka 2010 do praxe.

8.3 Výbor víta skutočnosť, že na realizáciu cieľov Európskeho roka boli pridelené finančné prostriedky vo výške, ktorá ešte nikdy doteraz nebola v EÚ na podobnú iniciatívu vyčlenená. Avšak vzhľadom na podrobný zoznam opatrení, ktoré sú v prílohe návrhu rozhodnutia, EHSV vyzýva na zvýšenie objemu finančných prostriedkov na opatrenia súvisiace s Európskym rokom, aby sa tak zabezpečila ich účinnosť.

8.4 EHSV tiež teší, že pri implementácii činností Európskeho roka budú zohľadnené odlišné vnímanie chudoby a sociálneho vylúčenia pokiaľ ide o ženy a mužov.

8.5 EHSV sa domnieva, že priority Európskeho roka uvedené v prílohe by mali byť rozšírené tak, aby zahŕňali aj chudobu osôb, ktoré sú zamestnané za neistých podmienok. Otázky týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím by sa mali riešiť osobitne a nie hádzat do jedného vreca s problematikou iných zraniteľných skupín.

V Bruseli 29. mája 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²²⁾ Anne-Catherine Guio, „Material deprivation in the EU“ (Materiálny nedostatok v EÚ), Statistics in Focus: Population and Social Conditions, Living Conditions and Welfare, 21/2005, Eurostat, s. 9.

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV z 18. januára 2007 na tému: „Hodnotenie skutočnej situácie európskej spoločnosti“, body 2.7, 5.3; spravodajca: pán Olsson (Ú. v. EÚ C 93, 27.4.2007).